

Yahudilik VI ibadet

PROF. DR. CENGİZ BATUK

© prof. dr. cengiz batuk



İbadet

İbadet

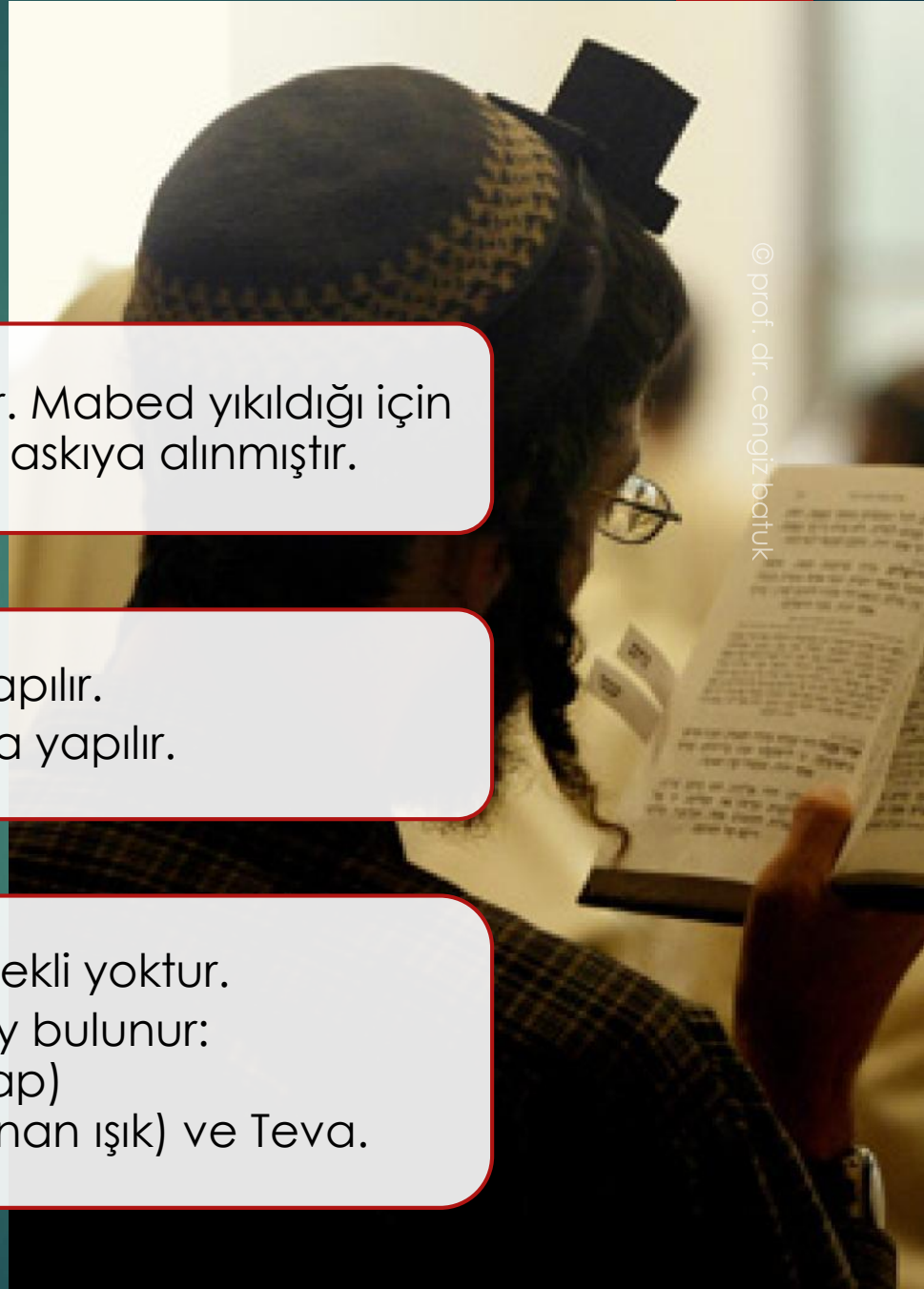
- İbadet mabed merkezlidir. Mabed yıkıldığı için kurban gibi bazı ibadetler askıya alınmıştır.

İbadet

- İbadet sadece Tanrı'ya yapılır.
- Toplu ibadet Sinagoglarda yapılır.

Mabed

- Sinagogların standart bir şekli yoktur.
- Bütün sinagoglarda üç şey bulunur:
Aron-Hakodeş (kutsal dolap)
Ner-Hatamid (devamlı yanan ışık) ve Teva.



İbadet



Sinagog

- Dolapta el yazması tevatrat tomarları bulunur. Ner-Hatamid Aron-Hakodeş'in üzerinde durur ve devamlı yanar. Teva ise Aron Hakodeş'in önündeki kürsüdür. Üzerine Tevatrat tomarları konularak okunur.



Sinagog

- Sinagogta resim ve heykel bulunmaz.
- Edebe uygun kıyafet giyilir baş örtülür. Erkekler kipa kadınlar başörtüsü kullanır.

Sinagog

- Kadınlar ibadete aktif olarak katılmaz. Arka tarafta yer alırlar. Özel mahfilleri vardır.
- Ortodoksların dışındaki Reformist Yahudiler vb. gruplarda kadınlar da ibadete iştirak ederler.

SİNAGOGLAR



Bütün sinagoglarda üç şey bulunur:

1. Aron-Hakodeş (kutsal dolap)

2. Ner-Hatamid (devamlı yanan ışık)

3. Teva (Kürsü)



© prof. dr. cengiz batuk



© prof. dr. cengiz batuk



© prof. dr. cengiz batuk



▶ Aron-Hakodeş (kutsal dolap)

© prof. dr. cemiliz patuk

REonline
© Cutham Institute

Ner-Hatamid (devamlı yanan ışık)



Teva (Kürsü)







© Jirik



© prof. dr. cengizcan k

► Jerusalem Sinagogu _ Prag



© prof. dr. cengiz batuk



©prof. dr. cengiz batuk

İbadet

Dua ibadetin ana unsurlarından birisidir.

- En önemli dua “Şema Yisrael” Dinle İsrail duasıdır:

“Dinle ey İsrail!, Tanrımız Rab, tek Rab’dir. Tanrınız Rabb’ı bütün yüreğinizle, bütün canınızla, bütün gücünüzle seveceksiniz. Bugün size verdiğim buyrukları aklınızda tutun. Onları çocuklarınıza benimsetin. Evinizde otururken, yolda yürürken, yatarken, kalkarken onlardan söz edin. Bir belirti olarak onları ellerinize bağlayın, alın sargısı olarak takın. Evlerinizin kapı sövelerine, kentlerinizin kapılarına takın.”

Günlük İbadetler

3

Vakit

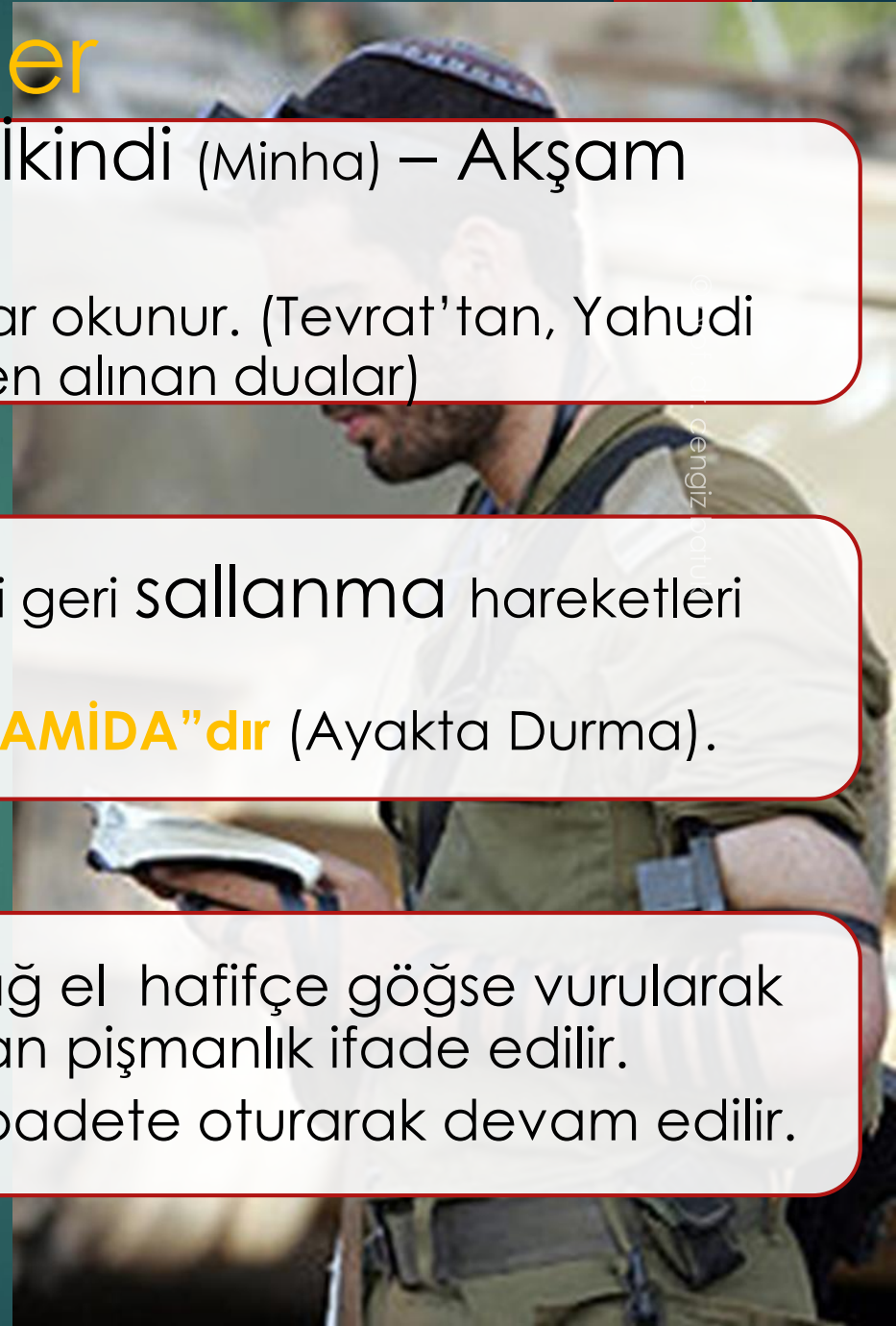
- Sabah (Şaharit) – İkinci (Minha) – Akşam (ma'ariv) ibadetleri
- Bu ibadetlerde dualar okunur. (Tevrat'tan, Yahudi haham ve şairlerinden alınan dualar)

Amida
(kıyam)

- İbadet esnasında ileri geri **sallanma** hareketleri yapılır.
- İbadetin asıl rükunu "**AMİDA**"dır (Ayakta Durma).

Amida

- Amida esnasında sağ el hafifçe göğse vurularak günahlardan duyulan pişmanlık ifade edilir.
- Amida sonrasında ibadete oturarak devam edilir.



Günlük İbadetler



© prof. dr. cengiz batuk

Secde yok

- Secde Yılbaşında (Roş Haşana) ve Kefaret gününde (Yom Kippur) yapılan ibadette vardır.

Secde

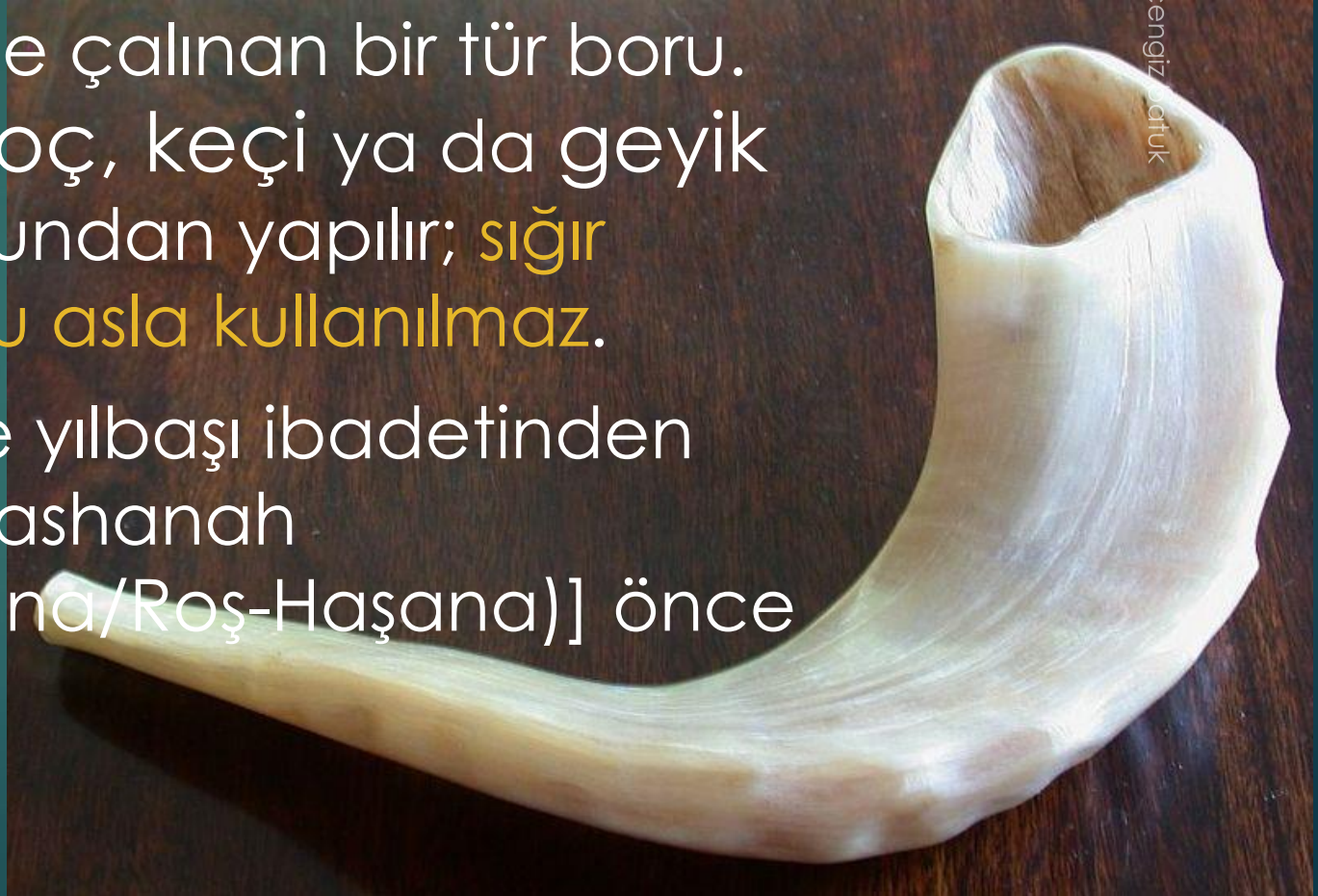
- Samirilerin ibadetinde secde asıl unsurlardan birisidir. Namaza benzerlik gösterir.

Dua malzemeleri

- İbadet malzemeleri: Siddur (dua kitabı) Tefilin, Tallit ve Kipa'dır.

Şofar

- ▶ Yahudi dinsel objeleri arasında önemli bir yere sahip olan ve dinsel törenlerle önemli günlerde çalınan bir tür boru. Şofar, koç, keçi ya da geyik boynuzundan yapılır; **siğir boynuzu asla kullanılmaz.**
- ▶ Özellikle yılbaşı ibadetinden [Rosh Hashanah (Roşaşana/Roş-Haşana)] önce çalınır.





© prof. dr. cengiz batuk

- ▶ Estetik olarak yapılmış bir ŞOFAR



Tallit

- Kenarları saçaklı üzerinde Tevrat'tan parçaların yazılı olduğu bir şaldır.



© prof. dr. cengiz batuk



© prof. dr. cengiz batuk

Tefillin

- İçinde “Şema Yisrael” duasının yazılı olduğu iki kutu ve bir deri kayıştan ibarettir. Cumartesi dışındaki sabah ibadetlerinde erkekler usulüne olarak uygun sol kol ve alınlarına bağlarlar.



© prof.dr. cengiz batuk



© prof. dr. cengiz batuk



Kipa (kippah)

- ▶ Takke benzeri bir başörtüsü: erkekler başını örtmek için kullanır.





MEZUZA



- ▶ Yahudilerin evlerine girişte, kapı arkasına özel bir kılıf içerisinde rulo halinde sararak koydukları deri üzerine yazılmış kutsal metinler. Eve her girişte buna dokunmak ve sonra elin dokunan kısımlarını öpmek günlük ibadetler arasında yer alır.



giz batuk





© prof. dr. gengiz hatuk

Mezuz kutulari



Kutsal Gün ve Bayramlar



Şabat / Sebt günü

- ▶ Cuma günü ikindi vaktinde başlar Cumartesi akşamı sona erer.
- ▶ Cuma akşamı bütün dindar Yahudiler sinagog'a giderler.
- ▶ İbadet sonrası evlere gidilir ve anne/evin hanımı mumu yakar.
- ▶ Sofrada güzel bir yemek yenir, şarkı ve ilahiler söylenir.
- ▶ Balık en gözde yemektir.
- ▶ Dindar ortodoks Yahudilerde Şabat boyunca ateş yakmak, elektrikli alet kullanmak, telefon, araba vb. şeyler kullanmak yasaktır. Dindar bir Yahudi o gün hiçbir iş yapmaz



Rosh Hashanah

- ▶ Yılbaşı ibadeti [Rosh Hashanah (Roşaşana / Roş Haşana)]
- ▶ Yılbaşı ibrani takviminin 7. ayı olan Tişri'nin ilk günü kutlanıyor. Bu da 19 Eylül'den bir gece öncesine tekabül ediyor.
- ▶ İbrani takviminde günler güneş battığında değişiyor ve bir sonraki gün olmuş oluyor.
- ▶ 18 Eylül güneş batımı esnasında dua okunur ve şofar çalınır. çıkardığı ses ile kötülükler kovulur.
- ▶ 2018 yılı Yahudi takvimine göre karşılığı 5779.
- ▶ RoşAşana, Şofar Çalma Günü ya da Yargı Günü şeklinde de adlandırılır.
- ▶ Yahudiler, bu günde Tanrı'nın insanları yargıladığına ve gelecekteki kaderlerini belirlediğine inanırlar.

Rosh Hashanah

- ▶ Evde şarkılı dualı müzikli ufak kutlamalar yapılır.
- ▶ Roşaşana yılın ilk **bayramı**dır. Çünkü bu bayramdan sonra birçok yas bayramı devam eder tarih sıralamasına göre.
- ▶ Roşaşana masasında genellikle ballı elma reçeli bulunur.



Yom Kippur

SEPTEMBER 22 & 23

© prof. dr. cengiz batuk

DAYSTAR

Yom Kippur (Kefaret Günü)

- ▶ RoşAşana'dan sonraki 10 gün **pişmanlık dönemi** olarak adlandırılır ve bu süre zarfında günahlarından pişman olup tövbe edenlerin bağışlanacağına inanılır.
- ▶ 10 günlük tövbe zamanının sonundaki kefarettir. RoşAşana'da insanın bir yıllık kaderi belirlenir ve Yom Kippur'da son şekli verilerek mühürlenir.
- ▶ 10 gün boyunca geçen yılda neler yapıldığı düşünülerek günahlar affedilmesi için dua edilir. Bu günün akşamında 25 saat sürecek oruç tutulur. Bu şekilde yeni yıla günahlardan arınmış bir şekilde ve bir daha günah işlemek için dua edilerek girilmiş olur. Eskiden bunun baş rahip tarafından tapınakta yapıldığı söylenir.
- ▶ Bu günü Yahudiler genellikle sinagoglarda ibadetle geçirirler. Bu günde günahların bağışlanması için topluca dua edilir. Bağışlanma Günü akşamında şofar çalınmasıyla oruç sona erdirilir.
- ▶ Kefaret Günü acil olanlar dışında hiçbir iş yapılmaz. İsrail'de hayat durur: gazeteler çıkmaz, TV'ler yayın yapmaz. Herkes ibadet ve tövbeyle meşgul olur.



Sukkot (Çardaklar bayramı, Tabernacle)

- ▶ Yahudilikte Kipor'dan beş gün sonra, Tişri ayının 15. Günü kutlanan bir bayram. Eski Ahit'e (Lev. 23:39-40) dayandırılan bu bayram, İsrailoğullarının Mısır'daki kölelik yaşantısından kurtulmaları anısına kutlanır.
- ▶ Rivayete göre Musa önderliğinde Mısır'dan kurtulan İsrailoğulları, bir müddet çöllerde dolaşıp durmuşlar, bu arada bulabildikleri çalı çirpilarla çardak şeklinde yaptıkları barınaklar altında yaşamışlardır. **Sukkot, bu durumu temsil eden bir hatırlama ve eğlence festivalidir.**
- ▶ Bu bayram için bir çardak (Suka) hazırlanır. Çardağın üzeri dallarla kapatıldıktan sonra her çeşit meyveyle donatılır.
- ▶ Bayramın 7 günü ve gecesi boyunca erkeklerin burada yiyip içmeleri ve geceleri burada uyumaları şarttır. Sukanın dışında yemek ya da uyumak yasaktır.
- ▶ Kadınlar için böyle zorlayıcı bir durum yoktur. Sukot'un ilk 2 günü dinlenme günleri niteliğinde olduğundan herhangi bir iş yapılmaz. Bunu izleyen 4 gün ise çeşitli dua ve ayinlerin yapıldığı Hol Ha Moed günleridir.
- ▶ Sukot'un son günü Oşana Raba diye adlandırılır. Bu günde çocuklara hediyeler verilir. Ayrıca bu günün gece yarısında tutulan dileklerin kabul edileceğine inanılır.
- ▶ Diaspora Yahudileri için ise Sukkot'un süresi 9 gündür.



Simha Tora: Tevrat'ın Hatim Bayramı

- ▶ Sukkot'un hemen ertesi gün kutlanır.
- ▶ Bu günde Tora'nın okunuşu tamamlanır ve yaşından küçük çocuklara bir ağızdan Kol Hanearim duası okutturulur.
- ▶ Ayrıca bu günde, Sefer Toralar yerlerinden alınarak cemaat arasında dolaştırılır. Bu günün bitiminde bayram için hazırlanan çardaklar sökülür.
- ▶ Tora tomaları kucaklanarak Sinagogtaki Teva'nın (kürsü) etrafında dans edilir.



© prof. dr. cengiz batuk



Pesah (Fısh, Passover)

- ▶ İsrailoğullarının Mısır topraklarından çıkışının anısına bir çeşit bahar festivali olarak kutlanan ve İbrani takvimine göre Nisan'ın 15'ine denk düşen bir Yahudi bayramı.
- ▶ Pesah bayramı, İsrail'deki Yahudilerce 7 gün, diğerlerince 8 gün boyunca kutlanır.
- ▶ Pesah süresince evlerde mayalı hamur ya da mayalanabilecek türden olan yiyecekler kullanılmaz.
- ▶ Bu bayramın birinci ve yedinci günleri Yom Tov olarak kabul edilir. Bu günlerde iş yapılması yasaktır.



Hanuka

- ▶ IV. Antiochus zamanındaki Kudüs Mabedinin yeniden takdisindeki bir mucizenin hatırası anısına Yahudilerce kutlanan bayram.
- ▶ Yedi kollu şamdanın bir günlük yağla sekiz gün yanması anısına kutlanır.
- ▶ MÖ 148'te Judas Makkabis (Yahuda Makkabi) önderliğinde Makkabiler, tapınağı kirleten Yunanlıları yendiler ve tapınak yeniden temizlenerek kutsandı.
- ▶ İbrani takvimine göre Kislev ayının 25. gününden başlayarak sekiz gün süren bu bayram, her gün sekiz kollu şamdanda (Hanukiya) kandiller ya da mumlar yakmak suretiyle kutlanır.
- ▶ Yakılan kandiller nedeniyle bu bayrama Kandiller Bayramı da denilir.



Seder yemeđi : Passoverde yenilen özel yemek



© prof. dr. cengiz batuk

Şavuot (Haftalar Bayramı, Pentakost)

- ▶ Tevrat'ın Tanrı tarafından Yahudilerine verilışı kutlanır.
- ▶ Haziran ve Temmuz aylarında kutlanır.
- ▶ Yahudi geleneğindeki en eski bayramlardan birisidir.
- ▶ Şavuot, toplanan ilk mahsulden bir kısmının tanrıya sunulduğu bir çeşit hasat festivali olarak kutlanan bir festivaldir.

Purim

- ▶ Hanuka gibi Purim'in de karakteristiği dini olmaktan ziyade millidir ve Tora'da adı geçen diğer bayramlara göre kutsallık derecesi daha düşüktür.
- ▶ Pers Yahudi cemaatinin Vezir Haman tarafından yok edilmek istenmesi ve Kraliçe Ester tarafından kurtarılmaları anısına kutlanır.
- ▶ Adar (Şubat- Mart) ayının 14 veya 15'inde kutlanır.
- ▶ Eğlence ağırlıklıdır fakat dindarlar birgün öncesinde Kraliçe Ester'in yaptığı gibi oruç tutarlar.



Purim



© prof. dr. qengiz batuk

Published in AvaxNews.com

(c) Getty Images. Published in AvaxNews.com

HAC

- ▶ Sukkot, Fısh ve Şavuot bayramları aynı zamanda hac zamanıdır.
- ▶ Yahudiler her sene bu bayramlarda (yılda üç kez) Kudüs'e hacca gitmek zorundadırlar.
- ▶ Süleyman mabedi yıkık olduğu için günümüzde hac yapılmamaktadır.
- ▶ Fakat fanatik Yahudiler bu bayram zamanlarında Mescidi Aksa'ya girme konusunda ısrar ederek olay çıkarmaktadırlar.

KURBAN / TAKDİME / SUNU

- ▶ Korban (קֶרְבָּן korbanot), Tanah'ta anlatıldığı üzere Antik İsrail'de gerek hayvan gerekse diğer nesnelere sunumla ibadetlere denir. Sunular, zevah denen hayvan sunuları, barış sunuları ve olah denen yakımlık sunular olmak üzere kategorilere ayrılır. İbranice'de korban ismi, Tanah'ta tanımlanan ve emredilen çeşitli kurban usullerine verilen genel isimdir.
- ▶ Yahudilik'te bazı hayvanların veya yiyeceklerin Tanrı'ya bağlılığın bir işareti olarak ve O'nun lutfunu kazanmak, affını sağlamak niyetiyle bir mezbah üzerinde tamamen ya da kısmen yok edilmesinden ibaret olan kurban ibadetinin tarihi Hz. İbrâhim'e kadar götürülmektedir.
- ▶ Onun döneminde **sığır, davar, kumru, güvercin** gibi hayvanlar Tanrı'ya sunulurdu (Tekvîn, 8/20, 13/18, 15/7-11, 17-21).
- ▶ İshak (Tekvîn, 26/25) ve oğlu Ya'kûb tarafından da devam ettirilen kurban geleneği İsrâiloğulları'nca, bazı dönemlerdeki farklı uygulamalarla birlikte Kudüs'teki mâbedin 70 yılında Romalılar tarafından yıkılışına kadar sürdürülmüştür.

KURBAN / TAKDİME / SUNU

- ▶ Kurban hayvanları sığır, koyun, kuzu, keçi nadiren güvercin ve kumru.
- ▶ Şarap ve ekmek gibi hayvanların dışında takdimeler de sunulur.
- ▶ Mabed'in yıkılmasından sonra (MS 70) mabed ayakta olmadığı gerekçesiyle Rabbilerce uygulamadan kaldırılmıştır.
- ▶ Kurban çeşitleri:
 - ▶ 1. Yakılan Takdime
 - ▶ 2. Selamet Takdimesi
 - ▶ 3. Şükran Takdimesi
 - ▶ 4. Suç Takdimesi
 - ▶ 5. Günah Takdimesi
 - ▶ 6. Ekmek Takdimesi
 - ▶ 7. Dökülen Takdime (yakılan ve selamet takdimelerine şarap dökülür)
 - ▶ 8. Sallama Takdimesi
 - ▶ 9. Adak Takdimesi
 - ▶ 10. Gönüllü Takdime
- ▶ Tanah'ta çocuk kurbanında da söz edilir. (Tekvin 22:2) Musa şeriatında yasaklanmış olmasına karşın (Levililer 18:21) Kral Ahaz'ın oğlunu (II.Krallar 16:3) ve Yeftah'ın kızını (Hakimler 11:30-31) kurban ettiği görülmektedir.



ORUÇ (TSVM)

- ▶ İbranice “tsvm/oruç” kelimesi Torah’da geçmez. Nefsin alçaltılması ifadesi oruç olarak kabul edilmiştir.
- ▶ Oruç, Tanrı ile bozulan ilişkilerin düzeltilmesinin birkaç yolundan birisidir.
- ▶ Kutsal Kitap’ta Yom Kippur/Kefaret Günü orucunun tutulması emredilir.
- ▶ Felaket zamanlarında oruç tutmak gelenek halini almıştır.
- ▶ Babil sürgününden sonra resmi oruçlar konulmuştur.
- ▶ İki tür oruç vardır:
 - ▶ A) **Büyük Oruç**: bir önceki gün batımında başlar sonraki gün akşama kadar devam eder (Yom Kippur orucu gibi).
 - ▶ B) **Küçük Oruç**: gündüz saatleriyle sınırlı oruçlar.



© prof. dr. gengiz batuk



© prof. dr. cengiz batuk

